

PILOT PROGRAM OSPOSOBLJAVANJA I RADNOG ANGAŽOVANJA
MLADIH NA POSLOVIMA SPREČAVANJA SIVE EKONOMIJE

I. PILOT PROGRAM

1.1 Naziv programa

„Stop sivoj ekonomiji“

1.2 Rezime

a) Svrha programa

Podrška programu strukturnih reformi, prioritetima i ciljevima nacionalnih strategija zapošljavanja, razvoja ljudskih resursa, ekonomskog i regionalnog razvoja Crne Gore.

b) Ciljevi programa

Ciljevi koji se žele ostvariti realizacijom ovog programa mogli bi se svesti na:

- podršku mladima u rješavanju problema nezaposlenosti podizanjem njihovih radnih kapaciteta;
- podrška suzbijanju sive ekonomije na tržištu rada;
- podrška borbi protiv neformalnog poslovanja.

c) Ciljna grupa

Ciljnu grupu programa čine nezaposlena mlada lica, sa stečenim visokim obrazovanjem.

d) Programske aktivnosti

U skladu sa smjernicama za sprečavanje sive ekonomije na tržištu rada, programske aktivnosti usmjerene su na:

- edukaciju 100 nezaposlenih mladih lica sa stečenim visokim obrazovanjem;
- radno angažovanje mladih na poslovima pružanja tehničke podrške i pomoći službenicima u vršenju poslova registracije poreskih obveznika, obveznika doprinosa i osiguranja, kontrole ispravnosti registracionih prijava i rješenja o registraciji, pomoći poreskim obveznicima u primjeni pozitivnih poreskih propisa, prijema i obrade poreskih prijava, obrade i sređivanja poreskih evidencija, pomoć u radu call centara, pomoć u realizaciji Projekta „Budi odgovoran“ i drugih poslova inspeksijskih službi u svim segmentim utvrđenim operativnim planom rada.

e) **Vrijeme realizacije programskih aktivnosti**

Program će se sprovoditi u trajanju od četiri mjeseca, počev od 20/05/2016. godine.

f) **Lokacija realizacije**

Programske aktivnosti će se odvijati na teritoriji Glavnog grada, Prijestonice i svih opština, odnosno lokalnih samouprava u Crnoj Gori.

g) **Programski partneri**

Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Ministarstvo finansija, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Zavod za zapošljavanje Crne Gore, Poreska uprava i Uprava za inspekcijske poslove.

Medijski pokrovitelj: RTV Crne Gore

h) **Finansijska sredstva**

Finansijska sredstva potrebna za sprovođenje programa iznose 200.000,00 €.

1.3 **Opravdanost programa**

Identifikacija uočenih potreba i ograničenja

Problem nezaposlenosti mladih je jedan od dominantnih problema ukupne nezaposlenosti u Crnoj Gori. Učešće mladih do 29 godina života u ukupnoj registrovanoj nezaposlenosti iznosi oko 36 %.

Stopu opšte nezaposlenosti, koja je strukturnog karaktera, prati relativno visoka stopa nezaposlenosti visokoobrazovanog kadra, koja po svojim socijalnim karakteristikama ima negativne implikacije na ukupan društveno-ekonomski sistem. Nesklad između broja mladih nezaposlenih visokoškolaca i njihovog zapošljavanja, u zadnjih pet godina, je zabrinjavajući.

Više različitih okolnosti, a naročito sve veći priliv nezaposlenih iz sistema visokog obrazovanja, koji nije praćen odgovarajućom dinamikom njihovog zapošljavanja je osnovni uzrok stanja kakvo jeste. Nepovoljne okolnosti su još izraženije u manje razvijenim opštinama sjeverne

regije, što potrebu za iznalaženjem adekvatnog rješenja čini još urgentnijom. U protivnom, trend nezaposlenosti ove kategorije lica će dobijati sve nepovoljnije karakteristike, sa svim negativnim poslasticama koje prate takav proces.

Neprijavljen rad ili rad na crno, kao paralelna aktivnost regularnom radu, predstavlja globalni problem. Visok nivo rada na crno u Crnoj Gori je posljedica dvodecenijskog procesa tranzicije u okviru kojeg se nedovoljno pažnje posvećivalo suzbijanju rada na crno.

Glavni uzroci izraženog rada na crno ogledaju se u: nefleksibilnosti tržišta rada, visokoj stopi nezaposlenosti, niskoj profitnoj stopi, ali i u ukupnoj kulturi neformalnog poslovanja razvijenoj tokom posljednjih decenija.

Prema rezultatima istraživanja, koje je za potrebe UNDP-a sproveda istraživačka agencija IPSOS, jedna petina ili 22,3% ukupnog broja zaposlenih radi "na crno", dok se za jednu šestinu ili 10,3% formalno zaposlenih uplaćivao samo dio pripadajućih poreza i doprinosa. Dakle, ukupno učešće lica koja su potpuno ili djelimično neformalno radno angažovana je približno jedna trećina, što za budžet Crne Gore znači manjak od 90 miliona eura ili 6,8% budžeta predviđenog za 2014. godinu.

Rad na crno najviše je zastupljen u trgovini, građevinarstvu, turizmu i ugostiteljstvu, zanatskim i industrijskim pogonima srednjih i malih preduzeća, firmama koje se bave obezbjeđenjem imovine i lica, odnosno na onim poslovima koji su sezonskog karaktera. Najviše su podložni radu na crno: mladi, bez obzira na kvalifikaciju i diplomu koju posjeduju, nekvalifikovani radnici i nezaposleni starije životne dobi, koji su u procesu tranzicije ostajali bez posla.

Ako se osvrnemo, s jedne strane, na broj izdatih radnih dozvola u 2015. godini, smanjenih za 27,1% u odnosu na prethodnu godinu, s druge strane, na povećan broj sezonski angažovane radne snage posredstvom Zavoda za 16,6% u odnosu na prošlu godinu i rezultate turističke sezone u 2015. godini, koja je proglašena za najbolju u istoriji crnogorskog turizma, lako se izvodi zaključak da se, dio smanjenja zapošljavanja strane radne snage odnosilo na neformalno zapošljavanje. Sve ovo ide u prilog realizaciji predloženog programa.

Inspeksijske službe sprovode konstantne i kontinuirane aktivnosti kontrole i otklanjanja nepravilnosti u svim segmentima pružanja usluga i prodaje roba i preduzimaju mjere na njihovom otklanjanju, sa ciljem povećanja budžetskih prihoda Crne Gore.

Uprava za inspeksijske poslove sprovodi konstantne i kontinuirane aktivnosti u svim segmentima rada gdje se mogu prepoznati pojave rada na crno i preduzima mjere na njihovom otklanjanju. U tom kontekstu, Inspekcija rada kontinuirano sprovodi kontrole na suzbijanju rada „na crno“, odnosno neprijavljenog rada (domaćih lica i stranaca), što i jeste primarna aktivnost ove inspekcije, a pojačane kontrole se odvijaju u turističkoj sezoni. Vršiti se i kontrola isplate zarada i uvećanih zarada za vrijeme rada noću, prekovremenog rada i rada u dane praznika. Navedene aktivnosti se posebno sprovode u građevinarstvu, ugostiteljstvu, turizmu, trgovini, poljoprivredi i saobraćaju, gdje je rad „na crno“ najviše izražen.

Međutim, obavljanje ovih aktivnosti, u toku ljetnje turističke sezone je otežano zbog nedostataka u pogledu prevashodno kadrovskih kapaciteta.

Procjene turističke sezone za 2016. godinu su povoljne. Očekuju se rezultati na nivou prethodne godine ili čak blagi porast. Uzimajući u obzir prošlogodišnju rekordnu sezonu, očekuje se nastavak pozitivnih trendova u ovoj oblasti. To znači da se moraju uložiti dodatni napori, angažovati dodatna radna snaga, kako bi se smanjile neregularnosti i ostvario veći priliv sredstava.

1.4. Ciljne grupe programa

Direktna ciljna grupa

Direktnu ciljnu grupu obuhvaćenu ovim programom čine:

- 100 nezaposlenih lica sa stečenim visokim obrazovanjem (u obimu od najmanje 180 kredita), životne dobi do 29 godina, sa radnim iskustvom od najkraće 9 mjeseci.

Pored obrazovnih zahtjeva, radnog iskustva i godina života, lične osobine koje nezaposlena lica treba da posjeduju su: odgovornost, sposobnost za timski rad, ambicioznost, inicijativnost i spremnost za permanentno učenje. Njihovi stavovi o značaju formalnog poslovanja za socio - ekonomski razvoj zemlje, treba da ih čine vrlo motivisanim, a time i odgovarajućom ciljnom grupom, čijom bi se edukacijom i zapošljavanjem, doprinjelo suzbijanju sive ekonomije.

- Poreska uprava i Uprava za inspeksijske poslove – efikasniji rad institucije i podizanje nivoa povjerenja građana.

Indirektna ciljna grupa ili korisnici programa

Indirektni korisnici programa su:

- privredni subjekti – smanjenje nelojalne konkurencije,
- lokalne samouprave – efikasnije budžetsko prihodovanje koje podstiče njihov društveno - ekonomski razvoj,
- društvo u cjelini – doprinos finansijskoj efikasnosti budžeta kroz ubiranje prihoda, po osnovu poreza, doprinosa i drugih prihoda, stvaranje kvalitetnijeg tržišnog ambijenta, otvaranje novih radnih mjesta...

1.5 Programske aktivnosti

Aktivnost 1: Izbor učesnika programa

Zavod će objaviti Poziv kojim će se nezaposlena lica upoznati sa predmetom i ostalim bitnim elementima programa, uslovima za prijavu na poziv, kao i kriterijumima za izbor učesnika programa.

Selekcija kandidata za učešće u programu vršiće se na osnovu procjene usklađenosti ličnih karakteristika sa zahtjevima projektovanih poslova.

Organizovaće se u biroima rada, a sprovodiće je savjetnici za profesionalnu orijentaciju, koji će na osnovu rezultata psihološke procjene i kriterijuma utvrđenih na osnovu analitičkog sagledavanja zahtjeva projektovanih poslova, dati preporuku za učešće u programu.

Procjena ličnih osobina kandidata se izvodi pomoću psiholoških mjernih instrumenata, a u skladu sa procedurom psihološke procjene.

Aktivnost 2: Osposobljavanje mladih za rad

Realizacijom ove aktivnosti učesnicima programa pružiće se mogućnost da uz primjere dobre prakse steknu nedostajuća znanja i vještine, u trajanju do 30 dana. Program je zasnovan na iskustvenom učenju, participativnim, interaktivnim, individualnim i grupnim metodama rada, koje predstavljaju najoptimalniji način aktivnog učešća u ostvarivanju projektovanih ciljeva učenja.

Na osnovu identifikovanih potreba program osposobljavanja za pružanje tehničke podrške i pomoći javnim službama u sprečavanju sive ekonomije, realizovaće se u tri modula:

- razvoj ličnih kompetencija;
- razvoj stručnih kompetencija;
- bezbjednost na radu.

Aktivnost 3: Radno angažovanje mladih

Po realizaciji edukativnog dijela programa, učesnici će biti radno angažovani u programu. Radni zadaci zaposlenih učesnika u programu, utvrdiće se operativnim planom rada i sprovoditi uz kontinuirano mentorstvo, u trajanju od 3 mjeseca.

Zaposlenim licima u programu se omogućava da praktično primjene stečena znanja, ali i da usvoje nova saznanja kroz detekciju radnji vezanih za sivu ekonomiju.

Aktivnost 4: Promocija programa

Promocija programa će se sprovoditi kontinuirano, od prvog mjeseca realizacije programa, a u cilju što veće informisanosti ciljne javnosti. Ovu programsku aktivnost sprovodiće programski partneri u saradnji sa medijskim pokroviteljem programa.

Prezentacija programa vršiće se:

- održavanjem press konferencija;
- okruglih stolova;
- kroz štampane i elektronske medije.

Aktivnost 6: Evaluacija programa

Pored ocjene uticaja programa na ciljnu grupu, izvršiće se i evaluacija svih projektovanih aktivnosti, uključujući i opravdanost i efikasnost potrošenih sredstava.

U poslednjem mjesecu realizacije programa sumiraće se uticaj programa u odnosu na postavljene ciljeve, analizirati eventualne identifikovane prepreke uspješne realizacije programa i izvesti zaključci. Na taj način se dobija jasna slika o postignuću programa i njegovim nedostacima.

1.6 Trajanje i akcioni plan programskih aktivnosti

Program će se sprovesti u trajanju od 4 mjeseca, počev od 20/05/2016.god.

Grupa aktivnosti	Mjesec 1	Mjesec 2	Mjesec 3	Mjesec 4
Osposobljavanje mladih za rad				
Radno angažovanje mladih				
Promocija programa				
Evaluacija programa				

1.7 Procijenjeni opravdani troškovi realizacije programa

Ukupni opravdani troškovi za realizaciju programa procijenjeni su na iznos od 200.000,00 €.

- Materijalni troškovi za realizaciju teorijskog i praktičnog dijela programa..... 40.000,00 €
- Troškovi rada učesnika programa150.000,00 €
(mjesečna zarada u neto iznosu od 300,00 €, po učesniku programa)
- Troškovi promocije.....10.000,00 €.